

Forfatter: Aakjær, Jeppe

Titel: VAR GRUNDTVIG IKKE PRÆST

Citation: Aakjær, Jeppe: "VAR GRUNDTVIG IKKE PRÆST", i Aakjær, Jeppe: *Bondens Søn ; Vadmelsfolk ; Vredens Børn. - 1919*, Gyldendal, 1918-19, s. 418. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-aakjaer06val-shoot-workid97435/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2021)

Anvendt udgave: *Bondens Søn ; Vadmelsfolk ; Vredens Børn. - 1919*

VAR GRUNDTVIG IKKE PRÆST

(1902)

Vurderingsmændene havde lige sluttet Forretningerne hos Jens Muesgaard og skød sig nu op i Bænkstøbet for at drøfte Bysens Nyt, mens de fyldte Stuen med en daanende Røg fra Stumppiberne. Samtalen drejede sig mest om den „nye Mand“ Thomas Sjællænder, hvis fremmedartede Væsen og grundtvigianske Sæder havde vakt de ældre Hjemfødningers skaanselsløse Kritik og Haanlatter.

Den hvide og rynkede Gubbe Visti Tammesen, der var en Ka'f til at bedømme et Hoved, men kun havde det nødtørftigste Begreb om Mennesker, der ikke var skaaren over hans egen Form, lagde for, mens han kradsed Piben ud med sin magre, rystende Haand:

„Naa, saa er nok æ Sjællænders Søn kommen hjem fra æ Skuel, han gik paa.“

„Ja, tho a haar endele hør en Nysmaal om det,“ svarede Kræn Hermansen, en sværienmet Bonde med filtrede Bakkenbarter og rødsprængte Kindben.

„Saa skal en wal ha mir Spetakler og Anstalter. Æ Faa'r kund heisen gjør æ Egn nok, tykkes a.“

„Ja, du haar endda Ret i'et, Krejsten,“ vedblev Visti og skød Tobakskassen fra sig, mens den sure Pibespids sitred til Ro mellem hans tandløse Gummer.

„A kund sgu ett dy mig for aa fortæi det til Storgaard, da a mødt ham i Gaar.“

Storgaard var Egnens rigeste Bonde; mangeaarig Kommuneformand og Sognekonge, der øjeblikkelig havde fundet sin diametrale Modsetning i den reformivrige Sjællænder.

„Ved I, hvad han swored mæ: — „Saa kan der jo blyw jen mir te aa syng Kyrie eleison i Østergaard,“ saa han. „Og nær æ Faa'r nu ijen skal ud aa skræpp om den her Pæ La— a— sen, saa kan han jo ta æ Knæjt med sæ som Forsanger; saa spærer han en Awlensmad te æ Degn!“

„Ha, ha, ha! Ja det er en Spøgels den Storgaard, mod hvem han jen Gaang haar faat Pek te,“ svarede Kræn Hermansen.

„Og de her Sjællændere med dje Syngen og dje Fagter og dje Diddelomdej, dem kan han nu ett lid — og det kan a misæl heller ett. For det er lissom, te det vil gjør sæ en hel Del vilier end enaan; og tho det er da ett andt end som Bønder, hvordan det saa end kronnier og skraber.“

A sejer nu for mi Paart; Læ æ Præjst præjk, der faar dje gued Løn og Betaling for'et, men læ æ Bønder biyw ved dje Handtiring.“

„Ja, æ Mand kan jo helsen vær gued nok,“ sa Visti Tammesen, „men han skuld hold sæ lidt mir ved æ Jurd. Si mæ nu paa hans Landbrug; nu haar han rend rundt med en Mergelpig for aa find Mergel paa hans Skywt — men Mergel paa wor Jurd — det skal han misæl snaar blyw klog paa, hvad det gir; for er æ en Or, vi faar en Krumm Tar, saa brænder det æ aa, og det ogsaa lig i den swot Bund.“

Og nu haar han jo kfor Drajrør ud til Sælsig; men a ved ett, hvad han miner, om han tror, han kan faa æ Wand til aa løb opad; for helsen er der da ingen ander Raad, end te det skal ud gjemmel di Mark, Jens,“ — her vendte Visti sig mod Væsten, „og det kan a ett tro, te du vil sæt stur Pris paa.“

„Jow, a vil ett næjt æ Mand det,“ svarede Jens Muesgaard; „kan for Resten da heller ett, om Ret ska ha si Gaang. Og det kan jo vær, te a sir lissom en bitte Krum anderledes paa den her Sjællænder, end I gjør. For læd nu æ Mand ha hans Underlighed — tho ingen er tejlfri — saa er der ilæwle det i æ Hued af ham, en ett finder ved enhwer. Og te Storgaard haar en Huen i æ Sid af ham, det kan en jo ett under sig øwer; for han haar jo al si Daw spilt Sognkong her paa æ Egn, og nu er hans

Majt jo lissom ved aa said, og det gjør jo æ Mand fortrydele; det forstaar en saa wal."

"Ja," svared Søren Boei, den fjerde i Selskabet, en lille spidsnæset Mand med et langsommeligt, drøvende Organ, "dersom a maa sej mi Mjening, saa tykkes a endlemaal, te Storgaard er bløwen søen lowie stramtandef. Tho — hm! — en stywsinde Kannis haar han jo waat fræ Baaensbin aa, og Wortherr haar han nu aalie hat no Brug for; og — hm! — a ved wal, en skal ingen dømm, men — Hovmud staar for Fald, og den der — hm! tror at staa, ser vel til, at han ikke falder. Te vi fæk — for a vil sej — en Graan mir Gudsfrøgtighed paa æ Egn — æhæ — det war nok ett det galest endda!"

"Aa, du er mæ en javn Pludderkok, der render og finstrer til Bønnemød hwerandtlid! i Stej for aa pass di Bestilling," raabte Kræn Hermansden vredt. "Hvad mon du miner med Gudsfrøgtighed?"

Nær vi Bønder holder wos te wor Bedrøwt og wor Børneærdom, og vi betaaler enhwer, hvad vi er ham skyide, skuld der saa vær nue, der viid wos nøj!"

"Ja," sa Jens Muesgaard, "tho det er da ogsaa godt, aa ved en bitte Krum."

"Ja, aaeja!" svared Kræn Hermansen. "Men det jenest den her Sjællænder fortæl'er om, det er jo da æ Præjst og ander stur Hanser; og hvad kommer snaar ander dje Præst wos ved; tho a er ett kloger, end a tykkes, en kan ha nok i si egen."

"Da war Pæ Lassen Skræppenborg, han sidst laa ud om, jo da ett Præjst," indvendte Jens Muesgaard. "Han war jo en stimpels Buend som enaan."

"Tho a ved snaar ett, hvad en ska sej," svared den uforbederlige Kræn Hermansen. "For war han ett Præjst, saa viid han vis gjan ha wot æ."

"Men ham han snakked om æ Gaang far . . . Hvad war æ nu, han ga ham te Navn?" begyndte gamle Visti Tammesen . . . "Tho det er da underle, a ett ka komm paa det! . . . Ham med æ Hammer!"

"War æ æ swot Smed?" ærted Kræn Hermansden.

"Aa, skid med di Sludder!" vrissed Visti og fægted fortvivlet med Stumppiben.

"Thor?" indskød Jens Muesgaard.

"Akkuraat," svared Visti og saa lettet op, "der haar vi sgu æ Mand!"

Han war jo da heller ett Præjst."

Kræn Hermansen anlagde den ligegyldigste Mine. Visti Tammesen drog videre ad sin historiske Bane:

"Og Grundtvig, — han war jo heller ett Præjst?"

"War Grundtvig ett Præjst?" sa Kræn Hermansen spagt.

"Tho da ved a sgu da't retter."

"Nej," ivred Visti Tammesen, "han war jo no' hil aandt — Tho hvad er det nu, de kalder æ? — —"

"Dægter!" udbød han og lætted i Befrielsens Sødme Stumppiben mod Loftsbjælken.

"Dægter? hvad er det for no nøj?" spurgte Kræn Hermansden usikker.

"Tho det er jo søen aa sæt nøj sammel; lav Krøn-niker, forstaar sæ; lissom nu æ gammel Degn, nær han laver Gravskrøwt," svared Visti.

"Ih si," svared Kræn Hermansden tvivlende, "saa æ gammel Degn skuld vær lissaa nøj Kaal som Grundtvig; det kan a'tt tro!"

Hvad sejer du, Jens Muesgaard? War Grundtvig ett Præjst?"

"Jow gu war han Præjst, og det ogsaa søen te det haaj nø Klem!"

Men Visti der maa jo ha sejn og soved det hal øwer, for det saa' æ Mand da tit nok," svared Jens Muesgaard.

"Ja, saa maa a jo ha øwerhør æ," svared Visti spagfærdig. "For a er saamænd en sølle Hjavl te aa komm te nøj."

Men kom til Ann Kjesten; der kan I misæl faa Beskejn. Hun er ward aa send til en Mød, for hun faar nøj med sig hjem aa æ.

Da vi nu er kommen i Træk med aa snakk om den her fremmed Mand, saa skal a ilowle fortæl jer, hwor gal a kam af Stej med ham i Gaar:

Det war søen omkring ved Dowerdavs, te a war gavv øwer til ham for aa laan en Ræhkniv. Saa er æ da lig saa stud-uheldig, te a skal komm medt under dje Maan- andagt. De haaj lig sellet dem fra æ Burd: a kund si, te de haaj faat opwarmet Kartoffler til dje Dower, for æ Swot-

Pand stod paa æ Skyw og pejt med æ Stjatead lig ad æ Stowdar.

Rundenom paa æ Væggi hænd der Skilderier; det war wai sajtens nue a dæ her hyw Hanser, han holder saa møj aa aa faaf om; a kund ett kjend ander end Frederik den Syvend, som a saa det Aar, a laa i Frederigs.

Nu; æ Folk haaj sprej sæ øwer æ Stow, og a kund si, de saa da saa sær skaiu te mæ. A war lig ved aa skuld sej mi Ærind, men saa paa jen Gaang begynder æ Sjællænder og stemmer op:

„Morgenstund har Guld i Mund,
og Guld betyder Gle-ede.“

Nu kund a jo snaar forstaa, hworfor der war bløwen glovet søen po mæ, og a fæk mi Lue aa i en Part og stilt mæ an op imud æ Darkarn. Men saa lig med jet — saa kaaster æ sæ nied, Mænd og Kvinder i jen Marode, som de gik og stod, nue ved jen Stul og nue ved enaan, jen ved æ Bænkend og ander ved æ Laangskammel.

Nied kam æ da det hille! Og a war sgu snaar aaf lied ved aa staa der kav-ret og kig ned paa dem, som de laa der og vrødt aalsammel med æ Bund i æ Vejr, jen med Hwol paa æ Hues og enaan med Maag paa æ Træsko. Haaj a kund krøben under æ Burd, saa haaj a da gjord æ.

Da æ Sjællænder haaj rest sæ og so, te a war bløwen stavv, saa kund a wal si, te han war ild fornywed.

„Naa, saa du skulde fitte knæl?“ saa han paa hans Sjællandsk.

„Nej,“ sejer a, „a er bløwen lovie gammel til den Slavs Kunster. A kan nok komm nied, men det kniber saa dæwelsk aa komm op ijen.“

Og a haar endlemaal fint, om ett det, en bed'er, er lig kraftig, hwadenten det er saa i den jen Stilling eller den aan. Og heller kan a indsi, hworfor a skal lægg mæ paa mi Knæ, fordiet lander haar splst jer mæt i jer Dower.“ — Akkuraat søen swored a æ Mand; og han maa wal ha lædt sæ besej med æ, for han saa ett flir Urd, men flyed mæ det, a war gavn atter.

Sind haar a ett sit nøj te æ Sjællænder.